

Az utóbbi években a gyarapodás 200 kötet körül mozgott évente, bár tavaly több mint 500 kötetrel gyarapodott az állomány. Szerencsére könyvtárunk hazai és olaszországi intézmények és magánszemélyek adományai által is növekszik.

Befejezésül néhány szó az előtünk álló feladatokról, terveinkről. Még az idén – az OSZK segítségével – elvégezzük az állomány selejtezését és revízióját. Mivel hamarosan férőhely gondjaink lesznek, ezért az Akadémia vezetése a további terjeszkedést egy szerkezeti változással kívánja összekötni. Terveink szerint az olvasótermet a kézikönyvtári anyaggal a Palota másik részében helyeznénk el, lehetőséget biztosítva ezzel arra, hogy az ösztöndíjasok ne csak a könyvtári nyitvatartás alatt, hanem igényeik szerint, bármikor használhassák az olvasót és nyugodtan dolgozhassanak.

Távlati terveink között szerepel a könyvtár gépesítése, s ha erre majd lehetőség lesz, első lépésben az Egyetemközi Hungarológiai Köz-

ponttal együttműködve kívánjuk feldolgozni az egyes tanszékeken található hungarológiai anyagot, létrehozva az Akadémián egy központi katalógust. Sajnos a címanyag begyűjtéséről addig szó sem lehet, amíg az egyes tanszéki könyvtárak anyagát nem dolgozzák fel, ami otthoni segítség nélkül nehezen elképzelhető.

Az Akadémia könyvtárának személyi ellátottsága sem kielégítő. Az újbóli megnyitást követően a könyvtárosi munkát mindig az Akadémia valamelyik főállású dolgozójának a felesége látta el, részmunkaidőben, szerződéses alkalmazásban. 1987-ig az egymást váltó könyvtárosoknak semmilyen szakirányú képzettsége nem volt. A könyvtár nagysága, az ellátandó sokoldalú feladatkör feltétlenül megkövetelné, hogy a jövőben, új státuszt létesítve, legalább egy főfoglalkozású szakembert nevezzenek ki könyvtárosnak.

Bízunk abban, hogy a kitűzött célok elérésével a Római Magyar Akadémia könyvtára az olaszországi hungarológiai kutatások fontos és méltó bázisa lesz.

A Prágai Magyar Kulturális Központ

Ágh András – Dana Gálová

Prágában 1950. márciusa óta folyik intézeti tevékenység, amikor is az IBUSZ képviselői között hivatalosan megnyílt a lehetőség kulturális rendezvények szervezésére. Később 1953-ban a „Kultúra” Vencel-téri boltjában önálló munkacsoport létesült filmbemutatók, koncertek és előadások szervezésére. Hosszú ideig ez volt a módszer és azt hiszem a Vencel-téri magyar bolt

sokak számára még ma is emlékezetes. A Kultúra Külkereskedelmi Vállalat azóta is kiterjedt kulturális tevékenységet folytat új helyiségeiben a Národní sugárúton. A Prágai Magyar Intézetet, vagy hivatalos nevén a Prágai Magyar Kulturális Központot 1978. október 11-én avatták fel hivatalos és ünnepélyes keretek között. A történelmi városrész gyönyörű környezetében a Vencel-tér és az Óváros közötti forgalmas útvonalon, a Rytířská utca 25-27-ben található, a „Két vörös oroszlánhoz” néven ismert szép műemlék kettős épületében az intézeti célokra átalakított székház. Ebben lehetővé vált a teljesebb értékű tevékenység, kialakult a megfelelő szervezet, bővültek a pénzügyi gazdálkodási feltételek, jelentősen megjavultak és jogilag is szabályozták az intézeti munka céljait, kereteit. Ennek értelmében politikai, gazdasági, kulturális, művészeti, oktatási, tudományos tevékenységet végez Csehszlovákia egész területén.

A tájékoztató tevékenység az intézet épületében és azon kívül más intézményekkel karöltve az ország különböző városaiban főként az alábbi formákban valósul meg:

- ▶ publikációk terjesztése és kiadása;
- ▶ előadások, irodalmi, színházi összeállítások, kiállítások, filmvetítések, hangversenyek, szakmai szemináriumok, szimpoziumok rendezése és szervezése;
- ▶ olvasóterem és könyvtár fenntartása, működtetése;
- ▶ könyvek, folyóiratok, filmek, videofelvételek és kiállítási anyagok kölcsönzése;
- ▶ magyar nyelvtanfolyamok szervezése;
- ▶ társadalmi rendezvények szervezése a prágai kulturális központokkal együttműködve;
- ▶ kulturális napok szervezése.

1988-ban az intézet a tízéves tapasztalat birtokában mennyiségileg és minőségileg egyaránt kibontakoztatta tevékenységét, növelte földrajzi hatáskörét, kapcsolatainak számát és a hazai élet legszélesebb területeiről nyújtott tájékoztatást az egyre fokozódó érdeklődést tanúsító csehszlovák közvélemény számára.

A reform útjára lépett Magyarország iránt megnövekedett az érdeklődés. A korábban is vonzó művészeti ágazatok mellett rendszeresen foglalkozni kellett a politikai, gazdasági, társadalmi életünk gyors változásainak bemutatásával és természetesen a tudományos felsőoktatási területek mellett a műszaki tudományos kapcsolatainkkal is. A nemzetközi kapcsolatokban és mindkét ország belpolitikájában is megmutatózó változások, átalakítások, reformok új módszereket, új formai megoldásokat követeltek az intézeti munkában és igazodni kellett a politikai aktualitáshoz, mely rugalmas megoldásokat és gyors alkalmazkodási készséget igényelt. Nem hanyagoltuk el a megszokott rendezvényi formákat, de nagyobb hangsúlyt helyeztünk a sajtóval és a tömegtájékoztató szervekkel való kapcsolatokra. Kerestük azon intézményekkel való együttműködésünk konkrét lehetőségeit, melyek a politikai, kulturális együttműködés mellett érdekeltek a gazdasági, kereskedelmi és műszaki-tudományos kapcsolatokban is.

Bővítettük személyes kapcsolataink körét elsősorban a prágai értelmiség között és sorra felvettük a kapcsolatot a vidéki kulturális centrumok kulturális, oktatási és tudományos intézményeivel is. Arra törekedtünk, hogy a kétoldalú intéz-

ményközi kapcsolatok ne csak bővüljenek, hanem tartalmasabbá is váljanak. Ezen a téren eredményeinket annak is köszönhetjük, hogy a cseh és szlovák intézményekben megvolt és megvan a viszonyosság igénye és szívesen vállalkoztak az együttműködésre. Rendezvényeink többségét valamelyik csehszlovák intézménnyel együttműködve valósítottuk meg Prágában és vidéken egyaránt.

Tevékenységünk hatóköre kiterjedt Szlovákia nagyvárosaiba és intézményeire is. 1988-ban azonban jelentős fordulat következett be: lehetőség nyílt az önálló pozsonyi intézeti tevékenység beindítására. Megállapodás jött létre az új magyar kulturális központ létesítésére és az új igazgató el is kezdte tevékenységét Pozsonyban. 1991. március 15-én a Pozsonyi Magyar Kulturális Központ ideiglenes épületében beindította a kulturális programok szervezését (ugyanakkor tovább folynak az újonnan építendő végleges székház felépítésének előkészületei). Ilyen módon megkezdődhetett a munka megosztása a prágai és a pozsonyi intézet között, és ezzel jobb feltételei vannak a kulturális együttműködésnek, illetve az intézeti tevékenységnek.

A Prágai Magyar Kulturális Központ könyvtára

A Prágai Magyar Kulturális Központ könyvtára tizenkét éve fejti ki tevékenységét a csehszlovák fővárosban. Ez idő alatt öt könyvtáros dolgozott az intézetben. A központban található intézet kedvező fekvésének köszönhetően a könyvtár a legjobb feltételekkel kezdhette meg munkáját: jól megközelíthető, s egyben vonzó helyre is került, ahová az érdeklődők nemcsak könnyen eltalálnak, de szívesen be is térnek. Ugyancsak helyzetéből adódó előnye az is, hogy gyakorlatilag a Csehszlovák Állami Könyvtár, a Fővárosi Könyvtár, valamint a Károly Egyetem Bölcsészettudományi Kara Magyar Szemináriumának (és várhatóan a jövőben a karon alakuló Hungarológiai Központnak is) tőszomszédságában található.

Maga a könyvtár területe nem nagy: aránylag kis raktára mellett, melynek guruló állványai maximum 8000 könyv tárolására alkalmasak, csupán egy helyiségből áll, amely kézikönyvtárként és olvasóteremként működik s egyúttal a könyvtáros munkahelye is.

Amint az a volt kollégák 1985 óta vezetett dokumentációjából kiderül, az intézet vezetése a kezdetektől fogva nagy hangsúlyt fektetett a könyvtár fejlesztésére. Az intézet tevékenységét irányító felelős magyar szervek hathatós támogatása – elsősorban a hungarológia területén – lehetővé tette, hogy a beszerezhető, különböző típusú hungarikák révén minél átfogóbb és színe- sebb képet alakíthassunk ki a magyar valóságról. Esetünkben ez az elképzelés alkalmasint némileg ellentétbe került azzal a sajátos helyzettel, hogy a városban, illetve az országban, a potenciális érdeklődők két széles táborára számíthatunk: egyrészt a cseh (illetve szlovák) közönség érdeklődésére, mellyel a kapcsolatok kialakítása a nyelvi akadályok függvénye, másrészt a viszonylag szép számban itt élő, itt tanuló vagy átmenetileg itt dolgozó magyar közönségre, melynek igényei természetesen egészen eltérőek. S ide kívánkozik az a tény is, hogy a már említett, s a legutóbbi időkhöz *Rákos Péter* által vezetett Magyar Szeminárium mintegy 10000 kötetes könyvtárával együtt komoly tekintélynek örvendett nemcsak csehszlovák szakmai körökben; *Rákos* professzor mellett hosszú évtizedekig olyan hungarológusok is tevékenykedtek Prágában, mint amilyen *Vladimír Skalicka*, *Ladislav Hradsky* vagy *Blaskovics József*, kiknek tevékenysége a szakma legfontosabb tényezője volt.

Könyvtárunk olvasóközönségének összetétele sokrétű. A fentebb vázolt tényezők sok esetben ösztönözték a könyvtárosi munkát, sok esetben viszont konfliktusforrást is jelenthettek abban az értelemben, amennyiben egyre határozottabb profil kialakítására kényszerítették könyvtárunkat. Amint az könyvtáros-elődeim feljegyzéseiből és jelentéseiből kiolvasható, a könyvtár arculatának kialakítása – s itt minden bizonnyal nemcsak a prágai, hanem a szomszédos országok könyvtárait is gondolhatunk – már huzamosabb ideje időszzerű és megoldatlan problémát jelent. Némi segítséget és útmutatást jelentett e téren az 1985-ben, majd az 1987 augusztusában az Országos Széchényi Könyvtár és a Művelődésügyi Minisztérium által megszervezett könyvtárosi szakmai továbbképzés, melyen a résztvevők nemcsak munkahelyeik küldetéséhez kaptak irányelveket, de – egykori kollégám esetében, s gondolom másokéban is – a könyvtári munka gyakorlatához (könyvek feldolgozása, a katalógusok szerkesztése stb.) is. Könyvtárunk valamennyi eddigi dolgozója ugyanis a cseh és ma-

gyar nyelvet egyaránt ismerő állampolgár volt, ami kétségtelen előnyt jelentett a feladatok ellátásában, és jóllehet humán műveltséggel rendelkeztek, de egyikük sem volt képzett könyvtáros.

Könyvtárunk az alapításkor 4000 könyvet kapott, ami azt jelentette, hogy az alapállomány adott volt és egyben meghatározta a könyvtár profiljának alakulását is. Kezdetekben a Művelődésügyi Minisztérium – feltehetően az Országos Széchényi Könyvtárral együttműködve – saját belátás szerint küldött könyveket intézetünknek. Munkánkban csupán 1987 után állt be kedvező változás, amióta az *Új Könyveket* rendszeresen kapjuk, s ezáltal lehetővé vált, hogy a könyvtáros saját belátása szerint rendelje meg a számunkra szükséges könyveket. A könyvtáros illy módon jó érzéssel nyugtázhatja, hogy „alkotója” könyvtárának.

Könyvtárunk jelenleg 7385 könyvvel rendelkezik, melyek mintegy 45%-a magyar szépirodalom, beleértve néhány magyar mű cseh vagy szlovák fordítását is. Amint már említettem, elég tetemesen nőtt kézikönyvtárunk – lexikonok, szótárak, bibliográfiák stb. – s e területet a jövőben is folyamatosan fejleszteni szeretnénk. Számos tudományág területéről – néprajz, művészettörténet, irodalomtudomány, filozófia, filmtudomány, színháztudomány stb. – értékes monográfiák vannak birtokunkban. A társadalmi változásoknak köszönhetően viszont számos területen – elsősorban a politikai és történelmi jellegű munkáknál – a közeljövőben jó néhány könyvet ki kell selejteznünk.

Ugyancsak a kezdetektől rendelkezik a könyvtár hanglemezekkel, kottákkal és diafilmekkel, melyek használata azonban mindmáig problematikus, ugyanis a használat feltételei hiányoznak (nincs például hely, ahol a lemezeket zavar-talanul hallgathatnák az érdeklődők). 1987-től intézetünket fokozatosan korszerűbb műszaki berendezésekkel látta el a minisztérium (videomagnó, számítógép, fénymásoló, telefax, kivetítő és egyebek). Ekkor lett a része a könyvtárnak a népszerűsítő anyagokat, zenei és játékfilmeket tartalmazó videotár is, amely atraktívabb kínálatot jelent. A széles körű kihasználás érdekében folyamatosak a videóbemutatók, pl. rendszeres videóvetítés havonta egyszer, valamint tematikus bemutatók a szakemberek számára stb.

Elmondható, hogy a könyvtárosok által kedvelt egyik kevésbé, az olvasók által viszont annál inkább kedvelt „árucikk” az ún. propaganda-

anyag, és a különféle szórólapok. A könyvtárosok inkább bizalmatlanok az ilyen, már a megjelenésük pillanatában elavultnak tekinthető anyagok iránt, viszont az információéhes cseh turista mindennemű színes, szórólapos tájékoztatásért rendkívül hálás, és még több hasonló jellegű szóróanyagot várna el tőlünk.

Hagyományos és elválaszthatatlan része könyvtárunknak a napilapok és folyóiratok kínálata, melyek iránt a laikusok és a szakemberek köréből is kitaró érdeklődés mutatkozik. Ezek jelentik az intézet dolgozóinak számára is időszerű információk forrását.

A Prágai Magyar Kulturális Központ könyvtárának fejlődésében három különböző korszakot lehet elkülöníteni:

a) az indulás korszakát, amikor a hazai háttér által biztosított alapokból kiindulva a könyvtár saját arculatát, profilját, munkamódszerét kereste, és kiépítette – az egész intézettel karöltve – az érdeklődők és használók szép számú táborát, azaz hírt adott prágai létéről;

b) Az ezt követő időszakot, amikor a politikai légkör, a gazdasági irányvonal és a kulturális élet a Csehszlovák Szocialista Köztársaságban és a Magyar Népköztársaságban szöges ellentétben állt egymással s a cseh közönség – a laikus és a szakmai egyaránt – kiérezte annak lehetőségét, hogy Magyarország – bármilyen komikusan hathat is ez ma – „ablak lehet Európára”. Ez az a korszak, amikor az olvasók *Konrád György* műveit keresték és részletes tájékoztatást kértek a magyar politikai és gazdasági reformokról. Ehhez hozzá kell tennem, hogy röviddel a csehszlovákiai változások előtt magyar részről is hajlandóság volt arra, hogy ne állítsanak akadályokat az ilyen irányú érdeklődés útjába.

c) az 1989 novemberét követő időszak, amikor a magyar valóság már nincs az érdeklődés homlokterében, s a mai magyar valóság már csupán az értelmiség egy részét és egyes szakembereket érdekli közelebről.

A laikus közönség nagy része az 1989-es változások, a Nyugat felé kitaró ablakok és ajtók következtében elfelejtkezett Magyarországról. Ezt jelzi többek között az intézet magyar nyelvtanfolyamai iránt csökkenő érdeklődés is. Ahhoz, hogy az érdeklődőket továbbra is megtarthassuk, illetve újakat szerezhessünk, mindenekelőtt szolgáltatásaink színvonalának minőségét kell fejlesztenünk. A kor alapkövetelménye a gyors és pontos tájékoztatás, amelyhez intézetünkben jelenleg nincsenek meg a kellő feltételek. Mindenekelőtt olyan számítógépes ellátásra van szükség, amely lehetővé tenné, hogy magyarországi adatbankokhoz kapcsolódhassunk. Ésszerű munkamegosztást kell továbbá találnunk a Hungarológiai Központtal (ezen folyamatosan munkálkodunk) és tisztázni kell a hazai háttér új struktúráját, hogy pontosan tudjuk, ki adhat az egyes felmerülő kérdésekre megfelelő választ.

Mindezek tudatában már az idén is elsősorban a kézikönyvek beszerzésére helyeztük a fő hangsúlyt. Szeretnénk bővíteni folyóirat- és napisajtó-kínálatunkat is, bár e téren komoly anyagi és egyéb akadályokba is ütköztünk.

Úgy tűnik hát, hogy véget ért a Jókai regények megrögzött olvasóinak kora és a gyors, konkrét és fontos információk időszaka köszöntött be. Ennek szellemében óhajtjuk olvasótermünkét korszerűsíteni, kialakítani egy ún. médiatárat, s a rendelkezésünkre álló anyagi és szellemi tőkével magunkhoz csalogatni elsősorban a csehszlovák átlag érdeklődőket, de a szakmai közönséget is. Meg vagyok győződve arról, hogy – akár rövid ideig tartó, akár tartósabb átmeneti korszaknak nézünk is elébe – a Prágai Magyar Kulturális Központ és annak könyvtára egyik fontos intézménye a tartalmas szellemi felüdülésnek, de semmiképpen sem nélkülözhetjük az intézet alapvető korszerűsítését, és a feladatok újragondolását.

NÉMET-FRANCIA BIBLIOBUSZJÁRAT működik a badeni Freiburg és az elzászi Mulhouse (Mülhausen) között. Havonta egyszer a mulhouse-i bibliobusz 4000 francia szépirodalmi, ismeretterjesztő és gyermekkönyvvel megrakva érkezik a freiburgi Münsterplatzra, ott néhány órán át szolgálja ki az érdeklődőket, akik díjtalanul kölcsönözhetnek könyvet 3 hónapra. A freiburgiak ugyancsak havonta egyszer német nyelvű irodalmat szállítanak Mulhouse lakóinak.
(DBI-Pressespiegel, 1991. máj.)